

Ал-Малик аз-Захир Рукниддин Бейбарс ал-Бундукдарий (араб. الملك الناصر المنصور ركن الدين بيبars) сулоласидан Бахрийлар — (Дамашк ,июль 1 йил 1277 — йил 1223 ;مصر و سوريا من المماليك (1260-1277). Эрон илхонлиги ва Гарб салибчиларнинг тажовузини кайтаришда энг мухим муваффакиятлар Абул-Футух (ابو فتوح), яъги «Галабалар отаси» лакабини олган, Якин Шаркнинг атокли кўмондони Султон Бейбарс даврида эришилган. Бейбарс I номи билан ҳам танилган.

Бейбарс тахтда 17 йил (1260 йилдан 1277 йилгача) ўтирди. У Мисрни кудратли давлатга айлантириш учун кўп иш килди. Каналлар ва кемасозлик заводлари, мамлакат чегараларида харбий истехкомлар, Кохирада сарой ва масжидлар қурилди, хунармандчилик, кишлок хўжалиги, илм-фан, савдо, санъат ривожланди. Фаластин ва Сурияда Эроннинг мўгул илхонларига ва европалик салибчиларга қарши муваффакиятли урушлари билан танилган.

Тўлиқ исми: ал-Малик аз-Зохир Рукн ад-Дуния ва-д-дин Бейбарс ал-Бундукдорий ас-Солих. Бейбарснинг келиб чиқиши ҳақида турли фикрлар мавжуд.

Умумий қабул қилинган вариантга кўра, Бейбарс Дашти-Кипчокда, Эдил (Волга) ва Ёйик (Урал) дарёлари оралигида тугилган. 14-аср мисрлик тарихчиси ал-Айний "Иқд ал-Жуман фи тарихи ахл аз-азман" ("Замон аҳолиси ҳақида марварид маржон") асарида шундай хабар беради: "Бейбарс ибн Абдуллох, келиб чиқиши бўйича кипчок".

Ан-Нувайрийнинг ёзишича, Бейбарс туркийлардан, кипчок эди. Айрим манбаларда унинг тўқсоба, кипчок, дўртўба уруғларидан эканлиги ҳақида ҳам маълумотлар бор.

Маълумки, Ибн Восил (1207-1297), Ибн Шаддод (1217-1285), Ибн Абд аз-Зохир (1223-1293), Бейбарс ал-Мансурий (ваф. 1325), ан-Нувайрий (ваф. 1331), Ибн ад-Давадарий (14-асрнинг биринчи ярми), Ибн Тагриберди (туғ.1311), ал-Макризий (1356-1441), ал-Юний (14-аср), ал-Айний (1361-1451), Ибн Ияс (1448-1524) ва бошқалар ўз асарларини мамлуклар тарихига, хусусан, Султон Бейбарс ҳукмронлик даврига бағишлаганлар.

Араб ёзувчиси ал-Айнийнинг маълумотларига таянган ҳолда С. А. Аманжолов Бейбарс кипчокларнинг бржўгли (бурджоглу, буржўгли) уругидан келиб чиққан, деб ҳисоблайди. Б. Б. Ирмуханов козокларнинг берш уруги буржўгли уругининг давомчиси бўлиши мумкин

деб хисоблайди.

В. В. Ушницкий Бейбарснинг келиб чиқишини кимакларнинг бир қисмига айланган Марказий Осиё татарлари билан боғлайди.

Кримда кенг тарқалган фикрга кўра, Крим даштлари Султоннинг тугилган жойи бўлган. Хар холда, маълумки, Султон бўлганидан кейин Бейбарс Кримнинг Солхат шахрига бой совгалар юборган, у ерда унинг буйруғи билан масжид қурилган. Кримдаги бу энг қадимги масжиднинг харобалари, қадим замонлардан бери Бейбарс масжиди деб номланган, эски Крим шахрида шу қунгача сақланиб қолган. Маҳаллий афсонада айтилишича, Султон шу тарзда ватанида ўз хотирасини абадийлаштирган.

Мамлук

Ёшлигида Бейбарс мўғуллар томонидан асир олинган. У Дамашк савдоғари ал-Имад ад-Даиғга 800 дирхамга қуллиққа сотилган. Савдоғар қулнинг кўзида оқ доғни пайқаб, битимни бекор қилди, лекин уни Мамлук амири Ала ад-Дин Айтегин (Айдакин) ал-Бундукдор сотиб олди. Йигит Бейбарс ал-Бундукдорий деб номлана бошлади. Барча сотиб олинган қуллар синғари, Нилдаги Рода оролига ўқитиш учун юборилган, Бейбарс ажойиб ҳарбий қобилиятларни намойиш этди. Айтегин ал-Бундукдор ҳукмдорга ёқмай қолиб, мамлукларини йўқотгач, Бейбарсни Айюбий Миср султони Солих Айюб Ибн Муҳаммад пайқаб қолди ва унинг шахсий гвардияси бўлинмаларидан бирининг қўмондони бўлди.

Бейбарс 1250 йилда ал-Мансур ва Фарискур жангида Айюбийлар армиясининг қўмондони сифатида биринчи ҳарбий ютуқларига эришди. Салиб юришининг етакчиси, Франция қироли Людовик IX асир олинди ва кейинчалик қатта тўлов эвазига озод қилинди. Мисрнинг янги султони ал-Муаззам Туроншоҳ ўзининг менсимаслик муносабати билан мамлукларни унга қарши қўйди. Бейбарс бошчилигидаги бир гуруҳ мамлук амирлари ўзларининг ҳарбий қучларини ҳис қилиб, ўша йилнинг 2 майида Туроншоҳни ўлдирди. Султон Ас-Солихнинг беваси Айюба Шажар ад-Дурр ва унинг эри бўлган Мамлук Ойбек тахтга қўтарилди.

Суриялик Айюбий Ан-Носир Салоҳиддин Юсуф II, Салоҳиддиннинг невараси, Мисрни забт этиш ва Ойбекни ағдаришга аскар юборди, лекин улар дастлаб ҳарбий қўмондон Октой томонидан (Бейбарс унинг атрофидагилардан саналарди), ва кейин Ойбекнинг ўзи томонидан мағлуб этилди.

1253 йилда юқори ва ўрта Мисрда жиддий кўзғолонлар бўлиб ўтди ва Амир Октай томонидан бостирилди. Сурия ҳукмдори Ан-Носир Юсуф устидан қозонилган ғалаба ва кўзғолонлар бостирилгандан сўнг, мамлуклар орасида Октайнинг обрўси сезиларли даражада ошди ва у Ойбек ҳокимиятига таҳдид сола бошлади.

1255 йил қузида амир Октойнинг таъсири қучайишидан қўриқиб, Султон Ойбек ва амир Қутуз уни ўлдиришди. Бейбарс, Қалаун ва Октойга яқин бўлган бошқа мамлуклар уларни ҳудди шу тақдир қутаётганидан қўриқиб, Сурияга қочиб кетишди. Бейбарс 1259 йил 12 ноябрда Қутуз тахтга ўтиргунига қадар маҳаллий ҳукмдор Ан-Носир Салоҳиддин Юсуфга хизматида бўлди. Қутуз, Бейбарс ва бошқа мамлукларни қайтиш хавфсизлигига ишонтирди ва Бейбарс Мисрга қайтиб келди. Қутуз ярашиш мақсадида Қалюб шахрини атрофи билан, шунингдек Ливия чўлидаги воҳалар билан Бейбарсга ажратди.

Айн Жалут жанги

1260 йил ўрталарида Эрон илхонининг элчихонаси Хулағу Хон таслим бўлишни талаб

килиб Кохирага келди. Эрон Исмоилийларининг каршилигини бузган (1256), Аббосийлар халифалигини вайрон килган (1258), Сурияни (1259-1260) босиб олган мўгул кўшини деярли Миср чегараларига этди.

Бирок, Хулагу ва армиянинг асосий кисми мўгул империясининг буюк хони Мункэнинг ўлими хакида билиб, шаркка чекинишга мажбур бўлишди ва Кит Буга кўмондонлиги остида факат нисбатан кичик корпус Фаластинда колди. Кутуз Бейбарс ташаббуси билан мўгул элчиларини катл килди, натижада уруш мукаррар бўлиб колди. Тез орада Кутуз ва Бейбарс Кохирадан йўлга чикиб, Куддус киролигини кесиб ўтдилар ва салибчилар пойтахти акр якинида лагер курдилар ва у ерда уч кун дам олдилар ва захираларни тўлдирдилар. Бейбарс Акрни кўлга олишни хохлади, аммо Кутуз иттифокчисига хужум килишдан бош тортди.

1260 йил 3 сентябрда Назарет якинидаги Айн Жалутда иккита кўшин тўкнашди. Сохта чекиниш билан Бейбарс Кит-Бугани пистирмага тортди, у ерда мамлуклар унга уч томондан хужум килишди. Мўгул кўшини маглубиятга учради ва мўгул кўмондони Кит-Буга мамлуклар томонидан асирга олинди ва катл этилди. Левантдаги мўгулларнинг хужуми тўхтатилди ва мамлуклар Сурияда мустахкам ўрнашдилар.

Мўгулларни маглуб етиб, Бейбарс Халаб шахрини ўз назорати остига олишга умид килди, аммо Султон Кутуз бошкacha карор килди. Касос олишга интилган Бейбарс бошка амирлар билан тил бириктирди. Кохирага кайтаётганда, ов пайтида у Кутузга якинлашди ва ундан совга сифатида кўлга олинган мўгул кизини сўради. Миср султони рози бўлди ва Бейбарс унинг кўлини ўпиш учун якинлашди. Ушбу шартли белгига кўра, мамлуклар Кутузга ташланди ва Бейбарс унинг бўйнига килич билан урди (1260 йил 24 октябрь). Натижада Султон Кутуз суикасд пайтида халок бўлди.

Амирлар Бейбарсни Султон деб эълон килишди ва 1260 йил охирида Кутуз котили Кохирага тантанали равишда кадам кўйди. Мисрнинг янги хукмдори бўлган Бейбарс ўзининг собик хўжайини Айтегин ал-Бундукдарийни кўтариб, Дамашкни унинг бошқарувига берди.

Миср султони

Миср мамлук султони Бейбарс хукмронлигининг дастлабки йилларида ташки сиёсатининг асосий вазифаси Айн Жалут ва Хомсдаги маглубиятларга карамай (1260 йил 11 декабрь) мамлакат хавфсизлигига тахдид солиши мумкин бўлган мўгуллар ва уларнинг иттифокчиларига карши коалиция тузиш эди. У Салжукий Рум Султонлиги ва Грузия кироликлари билан дипломатик алокалар ўрнатди, шунингдек, 1262 йилда билан якинда лотин империясини вайрон килган Византия императори Михаил III Палеолог билан Миср савдо кемаларининг Кора денгизга бепул кириши тўғрисида шартнома тузди.

Бейбарс Сицилия кироли Манфред Гогенштауфен ва Шаркдаги гибеллин партияси билан дўстона муносабатларни саклаб колди. Аммо у Олтин Ўрда хукмдори Берке Хон тимсолида илхон Хулагу билан яхши муносабатда бўлмаган холда, илхон армиясини Кавказдаги харбий харакатлар билан боғлаши мумкин бўлган энг кимматли иттифокчини топди.

1262 йилда Султон Бейбарс Хон Беркега алан савдогари билан Исломни кабул килишни таклиф килган хат юборди. Бундан ташкари, Олтин Ўрда италиялик савдогарлар оркали Мисрга катта микдордаги кулларни (сакалиба) етказиб берди ва шу билан мамлукларнинг харбий кастасини мустахкамлади.

Бейбарс Сурияга алохида эътибор қаратди ва у ерда кўплаб шаҳарларни, шу жумладан Халабни бўйсундирди. 261 йил 17 январ куни Айтегин ал-Бундукдорий бошчилиги остида Бейбарс кўшинлари Айн Жалутдан кўп ўтмасдан Султон Кутуз Дамашк бошқарувчиси (ноиб) этиб тайинлаган ва Бейбарс ҳокимиятга келганидан кейин ўзини мустақил ҳукмдор деб эълон қилган мамлук Санжар ал-Халабийни ағдаришди. Иорданияда ал-Карак асосий қалъасига эғалик қилган айюбий амир ал-Мугис Умар 1263 йилда Бейбарс томонидан мўғуллар билан алоқада бўлганликда айбланиб, ағдарилган. У ал-Каракни мустаҳкамлашни, мўғуллар томонидан вайрон қилинган Сурия қалъаларини тиклашни, янги арсеналларни яратишни, ҳарбий ва юк кемаларини қуришни буюрди. Бейбарс 1261 йил июнида Бағдод халифаси Аз-Зохир Биамриллах (1225-1226) ўғли деб тан олинган ал-Мустансирни Коҳирада халифа деб эълон қилиш орқали мусулмон дунёсидаги ҳокимиятини мустаҳкамлади. Энди Миср султони ислом жангчиси сифатида Левант христиан давлатларига — Қуддус Қироллигига, Антиохия князлигига ва Қиликия арман давлатига қарши мунтазам равишда ҳужум қилиши мумкин эди.

Фатҳлар

1262 йилда мамлукларнинг қуролли гуруҳлари Антиохия шаҳри атрофини вайрон қилишди. Бу Миср армиясининг Фаластиндаги йиллик юришларининг бошланиши эди. 1263 йилда Миср кўшинлари Султон Бейбарснинг шахсий қўмондонлиги остида Акра, Тир ва Триполи вилоятларини вайрон қилди. Бунга жавобан салибчилар 1264 йилда Аскалон ва Бетсан атрофига бостириб қиришди. Шу билан бирга, Қиликия арман давлати ва мўғуллар кўшинлари Сурия ҳудудига бостириб қиришди, аммо Бейбарс томонидан қайтарилди. 1265 йил баҳори Султон Бейбарснинг христиан қалъаларини забт этишдаги биринчи йирик ютуқлари вақти эди. Аввал Бира қўлга олинди, кейин беш кунлик камалдан кейин Кейсария қўлга қиритилди. Худди шу 1265 йилнинг апрель ойида госпитальер-рицарлар Арсуф қалъаси кулади. Бирок, тамплиерларнинг Атлет қалъасини камал қилиш муваффақиятсиз тугади ва мамлук армияси Мисрга қайтди. 1266 йил 7 июль куни Султон Бейбарс тамплиерлар рицарлик орденининг таянчи, Қуддус Қироллиги пойтахти Акра шаҳрига қириш йўлини тўсиб турган Сафед қалъасига ҳужум қилди. Қалъани камал қилишга 13 ва 19 июл кунлари икки уринишдан сўнг Бейбарс қалъа камалини бекор қилишга қарор қилади ва барча маҳаллий химоячиларнинг ҳаётини саклаб қилишга ваъда бери. Қалъанинг гарнизони «эрий» бошлади. Июль ойининг охирига қелиб рицарлар Бейбарс билан музокараларга қиришдилар. Уларга эркинлик бериш султоннинг ваъдасига жавобан тамплиерлар қалъани топширишди (25 июль), лекин барчаси қатл қилинди. Худди шу йили Мамлуклар Библ шаҳри ва Торон қалъасини эгаллаб олишди. Қуддус Қироллиги ва Кипр Қироллиги аскарлари Тивериадага қарши ҳужум қилишга уринишди, аммо Акра яқинидаги Кареблиэ жангида мағлуб бўлишди ва 500 кишини йўқотиб, чекинишди. Султон Бейбарс Дамашкка етиб келди ва Қиликия қироли Хетум I га мўғуллар ёрдамида арманлар томонидан босиб олинган бир неча чегара қалъаларини қайтаришни талаби билан элчилар юборди. Форс илхон Абака қалъаларнинг топширилишини Қиликия арман давлатининг Мисрга бўйсунishi деб ҳисоблашидан кўркиб, қирол рад жавобини бери. Султон Бейбарс Халабга кўчиб ўтди ва у ердан амирлар Иззаддин Иган ва Қалаун қўмондонлиги остида арманларга қарши кўшин

юборди. Хетум мўгулларга ёрдам сўраб шошилди, унинг ўгиллари Левон ва Торос мамлукларга карши чикишди.

1266 йил 24 августда Арман армияси Миср султони армияси томонидан Мари жангида мағлубиятга учради, шахзода Торос ўлдирилди ва шахзода Левон асир олинди. Мамлуклар мамлакатни Аданагача вайрон қилишди, пойтахт Сисга ўт қўйишди ва қўплаб одамларни асирга олишди.

1267 йилда Миср султони Бейбарс I асосан Сафед истехкомларини тиклаш ва мустахкамлаш билан шугулланган. Бейбарс салибчиларнинг киргок шаҳарлари ва қалъаларини йўқ қилишни хоҳлаганидек, мамлакат ичидаги мудофаа позицияларини мустахкамлашни мақсад қилган. Миср султони Сафеддан Тир порт шаҳрига муваффақиятли рейд бошлади, унинг давомида у маҳаллий ерларни вайрон қилди, қўплаб асирларни қўлга киритди ва уларнинг қалласини олишни буюрди. Христианлар орасида бу йил Миср ва Суриянинг мамлук султони Акрани эгаллаб олишга уриниши билан ёдда қолди.

1268 йил Султон Бейбарс учун айникса муваффақиятли бўлди. 7 март куни у Яффа шаҳрини олди, кейин ўн кунлик камалдан сўнг тамплиерларнинг Босфор қалъасини забт этди. Май ойи бошида Миср султонининг қўшинлари Триполи атрофини вайрон қилди ва кейин кутилмаганда Антиохия шаҳрига йўл олди. 1268 йил 14 майда Антиохия рицарлари мамлуклар томонидан шаҳар деворлари остида мағлуб этилди ва камал бошланди. Химоячилар ўзларининг князи Боэмунд VI Чиройли ёрдамга қилишига ишониб, шаҳарни таслим қилишдан бош тортдилар. Аммо Боэмунд VI Чиройлига шаҳардаги хақикий вазият хақида атайлаб нотўғри маълумот берилаганди, бу Султон Бейбарснинг Триполи графи Боэмундга ёзган қуйидаги мактубидан қелиб чиқади ("...ушбу хатдан сўнг биз томонимиздан сенга нотўғри маълумот берилганлиги хақида шикоят қилиш учун ҳеч қандай сабаб бўлмайди..."). Боэмунднинг ўзи пойтахти камал қилинганлигини билмай, Триполи шаҳрида қолди.

Икки кундан кейин Бейбарс шаҳарни қўлга киритди ва 18 май куни мамлуклар Антиохия қалъасини эгаллаб олишди. Христиан аҳолисининг бир қисми қиличдан ўтказилди, бошқаси қулликка сотилди, шаҳарнинг ўзи вайрон қилинди. Қўлга олинган ўлжа шунчалик катта эдики, пул қосаларда ўлчанган ва қуларга деярли текинга бериб юборилган — бир йигитнинг нархи 12 дирхам, қизнинг нархи 5 дирхам эди. Антиохияда қўлга олинган князь флотидан галералар Оронт этагидаги порт Сувайдияга юборилди. Князь Боэмундга истехзоли мактубида Султон Бейбарс ўз ютуқларини тасвирлаб, қўшимча қилди:

«Ушбу мактубда сен учун соғлигинг яхши эканлиги ва Худо сенга узок умр бергани хақида хушxabар бор, чунки сен ҳозир Антиохияда эмассан, балки бошқа жойдасан. Агар бундай бўлмаганида, сен ҳозир ўлик, асирга олинган, яраланган ёки ёмон муносабат қилинган бўлар эдинг. Хаётни сақлаб қолиш -тириклар ўлим олдида бундан хурсанд бўлишади... ушбу хатдан сўнг биз томонимиздан сенга нотўғри маълумот берилганлиги хақида шикоят қилиш учун ҳеч қандай сабаб бўлмайди ва бу хат жўнатилганидан сўнг, бошқа бировдан нима бўлганини айтиб беришини сўраш ортиқчадир».

Жавоб мактубида граф Боэмунд Триполида тузилган тинчликни сўради, бунда Султон Бейбарснинг ўзи ўз элчиси никоби остида шаҳарга кириб, мудофаани разведка қилганди. Кейинчалик Дамашка Бейбарс ҳузурига келган Акра элчихонаси билан ўн йил давомида тинчлик ўрнатилди. Антиохия шимолидаги Баграс қалъасини химоя қила олмаган тамплиерлар уни бузиб ташлади. Улар Рош де Русселни ҳам тарқ этишга мажбур

бўлишди.

1268 йил Гуго III де Лузиньян Куддус киролига айланди. Келгусида, 1269 йил у мамлуклар флотининг Кипр оролига хужумини кайтарди, бунга жавобан Эроннинг мўғул хукмдори Абака-хон билан Озарбайжон туфайли низолашган Олтин Ўрда хони Мангу-Темурни кўллаб-қувватлаган султон Бейбарс Шомдаги Каран калъасини кўлга киритди ва Кипр киролига кўпол ва жанговар рухда мактуб юборди.

1270 йилда Султон Бейбарс I Франция кироли Людовик IX боскинини кутган холда Мисрни мустахкамлади, аммо максоди Хафсидлар сулоласи хукмронлик килган Тунис халифалиги бўлган Саккизинчи салиб юриши муваффакиятсиз якунланди.

1271 йилда Султон Бейбарс Тевтон орденининг буюк магистри кароргохи бўлган Монфорт калъасини олишга муваффақ бўлди, бу лавозимни ўша пайтда таникли рицар Анно фон Зангерсхаузен эгаллаганди.

Худди шу 1271 йил 8 апрелда Крак дес Чевалиерс калъаси ҳам Бейбарс камалига тушди. Калъанинг ўзи алдаш йўли билан кўлга олинди; унинг химоячилари Триполининг келишган графи Богемонддан хат олдилар, унда ёрдам келмаслиги ва калъадан таслим бўлиш сўралганлиги, химоячилар буни килишди. Шу билан бирга, 1272 йилда Эдвард I номи билан Англия кироли бўлган Плантагенет сулоласининг вакили шахзода Эдвард ўзининг Мукаддас черковида ўз рахбарлигида ташкил этилган харбий юриш пайтида Якин Шаркдаги насронийларнинг ахволини яхшилашга ҳаракат килди, лекин у Султон Бейбарснинг буйруги билан деярли суикасд курбони бўлди.

Худди шу 1271 йил 8 апрелда Крак-де-Шевалье калъаси ҳам Бейбарс камали остида кулади. Калъанинг ўзи алдаш йўли билан кўлга олинди; унинг химоячилари Триполи графи Боэмунддан хат олдилар, унда ёрдам келмаслиги ва калъадан таслим бўлиш сўралган ва химоячилар шундай килишди ҳам. Шу билан бирга, 1272 йилда Эдуард I номи билан Англия кироли бўлган Плантагенет сулоласининг вакили шахзода Эдуард ўз рахбарлигида Мукаддас ерга ташкил этилган харбий юриш пайтида Якин Шаркдаги насронийларнинг ахволини яхшилашга ҳаракат килди, лекин у Султон Бейбарснинг буйруги билан суикасд курбони бўлишига сал колди. Шундай килиб, Шимолий Сурия насронийлар томонидан бой берилди.

1273 йилда Бейбарс I Суриянинг тогли худудларидаги ассасинларнинг охирги бошпанасини вайрон килди, гарчи ассасинларнинг ўзи йўк килинмаган ва уларнинг баъзилари хатто султоннинг хизматига кирган бўлса-да. Шу билан бирга, ўша йили мамлуклар кўшини Евфрат дарёси бўйлаб муваффакиятли юриш пайтида Эрон Хулагулар илхонлигига хужум килди.

1274-1275 йилларда мамлуклар мўғулларнинг вассаллари бўлган Кичик Осиёдаги салжукий князликларига карши бир канча муваффакиятли юришлар уюштирдилар ва кайтишда Арманистон Киликия киролигини таладилар. Сис ва Масис шахарларига ўт кўйилди.

Мамлуклар Сурия шимолида харбий амалиётлар олиб боришган бир пайтда, Мисрнинг жанубий чегаралари Нубия киролиги хукмдори Донгола Давид томонидан халокатли рейдларга дучор бўлган. У хатто 1264 йилда Нубияга жорий килинган мамлукларга тўланадиган ўлпон тўлашдан бош тортди. Бирок, 1276 йилда мамлуклар кўшини Донголага муваффакиятли бостириб кирди ва хатто шох Довудни кўлга олди. Нубия яна мамлуклар султонлигига карам бўлиб колди.

Бейбарс I Элбистон жангида хулагуийлар ва уларнинг иттифокчилари – Грузия шохлари ва Рум салжукий султонлари кўшини устидан галаба козонишга муваффақ бўлгач, 1277

йил 1 июлда вафот этди. Бейбарс Сурия айюбийларининг бошлиги Хама амирини ўлдирмокчи бўлиб, зиёфат чогида унга косада захарланган кимиз узатган, деган тахминлар бор. Аммо хавфни сезиб колган амир, султон тескари караган айтда секингина косаларни алмаштиради. Бейбарс захарланган ичимликни ичиб, 13 кундан кейин дахшатли азобда вафот этади. Бошка бир тахминга кўра, Бейбарс ўз душманини захарлаганидан сўнг, косада захар йўклигини кўрсатмокчи бўлиб, уни ювмасдан ўзи учун шароб куйиб юборган ва бу унинг ўлимига сабаб бўлган.

Авлодлари

Бейбарснинг уч ўгли (Саид Беркехон, Саламиш, Масуд Хадар) ва етти кизи бор эди.

Саламишнинг онаси, Ибн Иёснинг фикрича, бадавий эди.

Адабиётларда Саиднинг онаси хакида у Олтин Ўрда хони Беркенинг кизи бўлиб, ўгли Бейбарс айнан унинг шарафига шундай аталган, деган нотўғри фикр бор. Бирок араб манбаларида (Ибн Тагриберди, Ибн Иёс) Бейбарснинг хотини айюбийлар султони ас-Солих Айюб томонидан Мисрга таклиф килинган хоразмликларнинг етакчиларидан бири Хусамиддин Беркехон ибн Даулетхон ал-Хоразмийнинг кизи эканлиги тўғридан-тўғри кўрсатилган. Ибн Шаддоднинг кўшимча килишича, Бейбарснинг биринчи ўгли хижрий 658 йил / милодий 1260 йил бошларида тугилган, яъни, бу Бейбарс султон бўлишидан ва жўчий Берке билан дипломатик алокалар ўрнатилишидан олдин содир бўлган.

Абу Муслим тайёрлади